

САЛЫҚ ЗИМАНОВ 100 ЖЫЛ

«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: ҒАЛЫМ, АЗАМАТ,
МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ»

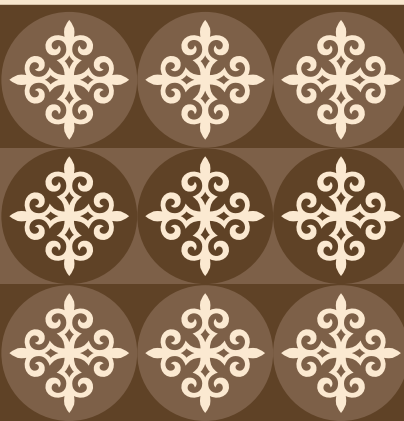
Республикалық ғылыми-тәжірибелік
конференцияның материалдары

Нұр-Сұлтан, 19 ақпан 2021 ж.

«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: УЧЕНЫЙ, ГРАЖДАНИН,
ОБЩЕСТВЕННЫЙ И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ДЕЯТЕЛЬ»

Материалы республиканской
научно-практической конференции

Нур-Султан, 19 февраля 2021 г.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

**«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: ҒАЛЫМ, АЗАМАТ, МЕМЛЕКЕТ
ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ»**

Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары
Нұр-Сұлтан, 19 ақпан 2021 ж.

**«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: УЧЕНЫЙ, ГРАЖДАНИН, ОБЩЕСТВЕННЫЙ
И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ»**

Материалы республиканской научно-практической конференции
Нур-Султан, 19 февраля 2021 г.

**РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ**

Төраға (Председатель):

Сыдықов Е.Б., ҚР ҰҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор
мүшелері (члены):

Оңғарбаев Е.Ә., заң ғылымдарының докторы, профессор
Мерзадинова Г.Т., техника ғылымдарының докторы, профессор
Қозыбаев И.М., тарих ғылымдарының докторы, профессор
Сматлаев Б.М., заң ғылымдарының докторы, профессор
Нұрмағамбетов А.М., заң ғылымдарының докторы, профессор
Тлепина Ш.В., заң ғылымдарының докторы, профессор
Сембекова Б.Р., заң ғылымдарының кандидаты, доцент
Сақтағанова И.С., заң ғылымдарының кандидаты, доцент

Бас редактор (Главный редактор):

Абдрасулов Е.Б., заң ғылымдарының докторы, профессор

Жауапты редакторлар (ответственные редакторы):

Дауталиев Қ.Н., заң ғылымдарының кандидаты
Женисов С.К., заң ғылымдарының магистрі

Салық Зиманов: ғалым, азамат, мемлекет және қоғам қайраткері: республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары / Абдрасулов Е.Б., Дауталиев Қ.Н., Женисов С.К. – Нұр-Сұлтан: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, 2021. – 242 б.

Салық Зиманов: ученый, гражданин, общественный и государственный деятель: материалы республиканской научно-практической конференции. / Абдрасулов Е.Б., Дауталиев Қ.Н., Женисов С.К. – Нур-Султан: ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, 2021. – 242 с.

ISBN 978-601-337-529-8

Жинақта 19 ақпан 2021 жылы Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде өткен «Салық Зиманов: ғалым, азамат, мемлекет және қоғам қайраткері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары жарияланып отыр.

Басылым ғылым және тәжірибе қызметкерлеріне, оқытушыларға, PhD докторанттар мен студенттерге, сондай-ақ ҚР ҰҒА академигі С.З. Зимановтың мұрасына қызығушылық танытқан жалпы жұртқа арналады.

В сборнике представлены доклады и выступления участников Республиканской научно-практической конференции «Салық Зиманов: ученый, гражданин, общественный и государственный деятель», состоявшейся в Евразийском национальном университете имени Л.Н.Гумилева 19 февраля 2021 года.

Издание адресовано научным и практическим работникам, преподавателям, PhD докторантам и студентам, а так же для всех, кто интересуется наследием академика НАН РК С.З.Зиманова.

ӘОЖ 340
КБЖ 65

ISBN 978-601-337-529-8

© Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2021
© ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2021

**Мазмұны
Содержание**

<i>Предисловие к материалам республиканской научно-практической конференции.....</i>	6
--	---

**1-бөлім. Конференция қатысушыларына арналған құттықтаулар
Часть 1. Приветствия участникам конференции**

<i>Тоқаев Қ.К.</i>	Қазақстан Республикасы Президентінің құттықтау сөзі.....	11
<i>Тогжанов Е.Л.</i>	Қазақстан Республикасы Премьер-Министрі орынбасарының құттықтау сөзі.....	12
<i>Мәми Қ.Ә.</i>	Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесі Төрағасының құттықтау сөзі.....	15
<i>Асанов Ж.Қ.</i>	Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соты Төрағасының құттықтау сөзі.....	16
<i>Дәуленов М.М.</i>	Қазақстан Республикасы Білім және ғылым вице-министрінің құттықтау сөзі.....	18
<i>Бекетаев М.Б.</i>	Қазақстан Республикасы Әділет министрінің құттықтау сөзі.....	20
<i>Құл-Мұхаммед М.А.</i>	Қазақстан Республикасы Парламенті Сенаты депутатының құттықтау сөзі	22
<i>Жұрынов М.Ж.</i>	Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы Президентінің құттықтау сөзі	24
<i>Абдолла С.Ж.</i>	Қазақстан Республикасы Судьялар одағы Төрағасының құттықтау сөзі.....	26

**2-бөлім. Ғылыми баяндамалар
Часть 2. Научные доклады**

<i>Сыдықов Е.Б.</i>	Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті КЕАҚ Басқарма төрағасы-ректорының кіріспе сөзі.....	30
<i>Сұлтанов Қ.С.</i>	Академик Салық Зимановтың заңшығарушылық қызметке қосқан үлесі.....	32
<i>Абдильдин Ж.М.</i>	Салық Зиманов – выдающаяся целостная личность.....	33
<i>Сабыкенов С.Н.</i>	Академик С.З. Зиманов - выдающийся учёный-юрист современности, основатель юридической науки и юридического образования Казахстана.....	36
<i>Алимбеков М.Т.</i>	Ұлағатты ұстаз туралы сөз.....	38
<i>Дулатбеков Н.О.</i>	Салық Зиманов мұрасының өміршеңдігі туралы.....	42
<i>Шапақ У.</i>	Салық Зимановтың конституциялық құндылықтар туралы көзқарастары.....	44
<i>Сәрпеков Р.Қ.</i>	Өнегелі өмір.....	46

<i>Ударцев С.Ф.</i>	Академик С.З. Зиманов: основные направления научных исследований (из истории юридической науки).....	50
<i>Нурғалиева Е.Н.</i>	Положение наемных работников на предприятиях с иностранными инвестициями.....	56
<i>Тлепина Ш.В.</i>	Труды академика Зиманова С.З. как мировоззренческая и методологическая основа историко-правовых исследований.....	61
<i>Абдрасулов Е.Б.</i>	Вопросы национальной государственности и государственного суверенитета в политико-правовых воззрениях академика С.З. Зиманова.....	74
<i>Нурмагамбетов А.М.</i>	Академик С.З.Зиманов о проблемах государственности в истории Казахстана.....	80
<i>Ахпанов А.Н.</i>	Компаративно-правовое исследование свидетельского иммунитета.....	84
<i>Ибрагимов Ж.И.</i>	Академик С.Зимановтың билер соты туралы идеялары.....	88
<i>Шангирбаева Б.Ю.</i>	Свобода выражения мнения в кочевой цивилизации казахов. Некоторые взгляды академика С.З. Зиманова.....	95
<i>Балтабаев К.Ж.</i>	Имущественные наказания в уголовном праве.....	98
<i>Дауталиев Қ.Н.</i>	Абайтану және құқықтаным: академик Салық Зиманов зерттеулерінің ізімен.....	103
<i>Сақ Қ.Ө., Ертасова Г.Қ.</i>	Зиманов – көсемсөз зергері.....	110
<i>Арыстамбаева С.А.</i>	Салық Зиманов – юрист и философ.....	114
<i>Канатов А.К.</i>	Место Декларации о государственном суверенитете в системе законодательства Республики Казахстан: правовой анализ.....	115
<i>Габдулина Б.А.</i>	Академик Салық Зиманов – ғасырлар тоғысындағы тарихи тұлға.....	118
<i>Баймолдина С.М.</i>	Академик НАН РК Салық Зиманович Зиманов – величайший ученый современности.....	127
<i>Балғынтаев А.О.</i>	Салық Зимановтың құқық қорғау және сот органдарын жетілдіру жөніндегі кейбір көзқарастары.....	130
<i>Мергембаева Н.Б.</i>	Институт биев в уголовном судопроизводстве на современном этапе.....	133
<i>Бексултанова Р.Т.</i>	Суд биев как демократический институт отправления правосудия в современном Казахстане.....	137
<i>Даурембеков Е.Қ.</i>	Қазақстандағы медиация институтының қазіргі жағдайы мен даму келешегі.....	139
<i>Абдилов К.С.</i>	Споры и конфликты в древнем обществе, происхождение судов.....	142
<i>Нурмагамбетова С.Б.</i>	От «бонапартизма» к «авторитаризму», или особенности становления французского конституционализма.....	146
<i>Сейдеш Б.Б., Мурзағалиев Е.Ч.</i>	Қазақстан Республикасының егемендігі мен мемлекеттік тәуелсіздігін қамтамасыз етудегі академик С.Зимановтың халықаралық құқыққа қосқан жекелеген үлесі.....	151
<i>Джигитова Р.Н., Симанова Г.Т.</i>	Салық Зиманов – ұлтымыздың мақтанышы, заң ғылымдарының тірегі.....	154

<i>Салауатов М.С., Маханова А.С.</i>	Салық Зиманұлы Зиманов – ғұлама заңгер, ұстаз, қайраткер.....	157
<i>Тоқабаетаева Б.М.</i>	Халқының абыз ақсақалы.....	159
<i>Кемербай Р.А.</i>	Әділдік және философия.....	164
<i>Оңланбетова Ғ.</i>	Заң ғылымының корифейіне – 100 жыл.....	166
<i>Губайдуллин М.Г.</i>	Заңгер заңгер Салық Зиманов шығармаларының ерекшеліктері.....	167
<i>Мырзатаев Н.Д.</i>	Жоғары заң білімін беруді жетілдіру барысында С. Зимановтың алатын орны.....	171
<i>Қарабаев Ф.Ж.</i>	С. Зимановтың құқық саласындағы ұйымдастырушылық қызметінің кейбір көріністері.....	175
<i>Каржаубаев С.С.</i>	К проблемным вопросам юридического образования.....	178
<i>Өмірзақов П.Қ.</i>	Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны орғауды экономикалық реттеуді жетілдіруде шетелдердің тәжірибесін қолдану.....	183
<i>Омарова Б.А.</i>	Административные процедуры в сфере недропользования в свете принятия нового административного процедурно- процессуального кодекса Республики Казахстан.....	186
<i>Капсаямова С.С., Капсаямов К.Ж.</i>	Анализ правового состояния организации государственного аудита и финансового контроля Республики Казахстан.....	191
<i>Бердібаев Н.М.</i>	Халық үніне құлақ асатын университеттен халық үніне құлақ асатын мемлекетке.....	195
<i>Жадауова Ж.А.</i>	К вопросу о совершенствовании законодательства Республики Казахстан в сфере официальной помощи развитию.....	202
<i>Жунусбекова А.Ж.</i>	Су ресурстары саласындағы халықаралық ұйымдардың қызметі.....	208
<i>Майшекина Э.С., Амерханова И.К.</i>	Қазақстан Республикасында ішкі көші-қон үрдісін құқықтық реттеудің жетілдіру жолдары.....	212
<i>Найманбай А.Р., Жусипова Б.А.</i>	Академик С.Зиманов еңбектеріндегі адами құндылықтар мен руханият мәселесі.....	218

3-бөлім. Конференция фотолары **Часть 3. Фотографии конференции**

Академик Зиманов С.З. атындағы аудиторияның тұсаукесері Открытие кабинета имени академика С.З.Зиманова.....	222
Конференцияның жалпы отырысы Пленарное заседание конференции.....	225
Ұйымдастыру сәтінен Организационные моменты.....	233

4-бөлім. Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияның ұсынымдары **Часть 4. Рекомендации республиканской научно-практической конференции**

Қазақ тілінде	238
Орыс тілінде.....	240

B8%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%20%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%83%202.pdf

2. Юридическое образование в Великобритании: традиции и перспективы развития // <https://cyberleninka.ru/article/n/yuridicheskoe-obrazovanie-v-velikobritanii-traditsii-i-perspektivy-razvitiya>

3. Юридическое образование во Франции //

file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%AE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%B2%D0%BE%20%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%B8%20(1)%20(1).pdf

4. Пуделька Й. Юридическое образование в Германии // <https://www.zakon.kz/4981944-yuridicheskoe-obrazovanie-v-germanii.html>

5. Амандыкова С.К., Алтынбасов Б.О. Проблемы совершенствования системы подготовки юридических кадров в Казахстане // <https://articlekz.com/article/11827>

6. Турецкий Н.Н. О качестве юридического образования //

<http://repository.kazguu.kz/bitstream/handle/123456789/272/18.%20%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B5%D1%86%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%9D.%D0%9D.%2098-103%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Сабитова А.А., Хусаинов О.Б. Основные проблемы юридического образования на современном этапе развития Казахстана // Вестник Академии правоохранительных органов, № 1(3), 2017 год. С. 38 – 42.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУДЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ РЕТТЕУДІ ЖЕТІЛДІРУДЕ ШЕТЕЛДЕРДІҢ ТӘЖІРИБЕСІН ҚОЛДАНУ

ӨМІРЗАҚОВ Пернебек Құрашұлы

*заң ғылымдарының кандидаты, азаматтық, еңбек және экология құқығы кафедрасының профессоры,
Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан*

Андатпа. Бұл жұмыста Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшуі жағдайында қоршаған ортаны қорғауды экономикалық реттеудің өзекті мәселелері талқыланады. Сондай-ақ, мақалада қоршаған ортаны қорғауды экономикалық реттеу және оны Қазақстан Республикасында қолдану бойынша шетелдік тәжірибеге шолу жасалады. Автор қазіргі заңнаманы қоршаған ортаны қорғаудың экономикалық әдістерін реттеу тұрғысынан талдап, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын және оны қолдану тәжірибесін жетілдіру бойынша ұсыныстар берді.

Аннотация. В работе рассматриваются актуальные вопросы экономического регулирования охраны окружающей среды в условиях перехода Республики Казахстан к «зеленой экономике». Также, в статье предлагается обзор зарубежного опыта экономического регулирования охраны окружающей среды и ее применение в Республике Казахстан. Автор проанализировал современное законодательство в части, регулирующей экономические методы охраны окружающей среды и предложил рекомендации по совершенствованию действующего законодательства Республики Казахстан и практики его применения.

Кілт сөздер: заңнамалар, экологиялық құқық, қоршаған ортаны қорғау, жасыл экономика, шетелдік тәжірибе

Ключевые слова: законодательство, экологическое право, охрана окружающей среды, зеленая экономика, зарубежный опыт

Қазіргі уақытта бүкіл әлемде қоршаған ортаны қорғауға көп көңіл бөлінуде, климаттың өзгеруін болдырмас үшін Тұрақты дамудың әртүрлі құралдары енгізілуде. Адамзаттың тұрақты даму принципі алғаш рет БҰҰ Рио-де-Жанейрода өткен конференциясында қоршаған орта мен даму жөніндегі декларациясында 1992 жылы бекітілді [1].

Қазақстан Республикасында да қоршаған ортаны қорғауды экономикалық реттеу мәселелері өзекті болып саналады, бұл Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшуін жариялаумен ұштасады. «Жасыл экономикаға» көшу қажеттілігі бірқатар факторлармен айқындалған.

Біріншіден, экономиканың барлық негізгі секторларында ресурстарды тиімсіз пайдалану байқалады. "Сарапшылардың бағалауы бойынша, бұл экономика үшін жылына 4-8 млрд. АҚШ \$ көлемінде пайданы жоғалтуға әкеледі, ал 2030 жылға қарай пайданы жоғалту 14 млрд. АҚШ \$ құрауы мүмкін" [2].

Екіншіден, шөлейттенудің, эрозияның табиғи процестеріне байланысты, сонымен қатар антропогендік факторларға (ластану, тиімсіз пайдалану) байланысты жер сапасының төмендеуі байқалады.

Үшіншіден, Қазақстан Республикасында суды ұтымды пайдалану және қорғауда шешілмеген мәселелер бар.

Мақаланың негізгі мақсаты экологиялық функцияны жүзеге асыру саласындағы тиісті нормативтік актілерді және мемлекеттің құқық атқарушы қызметін талдау, мемлекеттік органдардың қоршаған табиғи ортаны қорғау саласындағы арнайы уәкілетті органдармен өзара іс-қимылы арқылы қоршаған ортаны қорғауды және табиғат пайдалануды экономикалық реттеу тетігін құқықтық қамтамасыз ету мәселелерін кешенді зерттеу;

Бұл мәселе өте терең және жан-жақты зерттеуді талап етеді, бұл осы салада неғұрлым тиімді қаржы саясатын, қоршаған ортаны қорғау мен табиғатты пайдаланудың оңтайлы экономикалық тетігін әзірлеу бойынша ұсыныстар мен ұсынымдар қалыптастыруды қажет етеді.

Қазіргі уақытта қалыптасқан қоршаған ортаны қорғау мен табиғатты пайдалануды экономикалық реттеу тетігі біртұтас көріністі білдірмейді, жеке және әрдайым өзара тәуелді емес компоненттерден тұрады.

Осы тетіктің тиімді жұмыс істеуі үшін оның тиімсіздігінің негізгі факторларын зерделеу, осы тетіктің барлық компоненттерін құқықтық қамтамасыз етудің оңтайлы жүйесін құру жөнінде ұсынымдар мен ұсыныстар әзірлеу қажет.

Теріс мотивацияға негізделген экономикалық реттеу әдістеріне қатысты бірқатар жақсартулар жасауға болады.

Қазақстан Республикасында экологиялық залалды өтеу көбінесе ақшалай түрде жүзеге асырылады, алайда Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінде тараптардың келісімімен сот шешімі бойынша залал сотталушыға қоршаған ортаны қалпына келтіруге сәйкес міндеттерді жүктеу арқылы заттай нысанда өтелуі мүмкін деген ереже бекітілген.

Яғни, экологиялық залалды ақшалай түрде өтеу практикасынан, шетелде жасалғандай, қоршаған табиғи ортаны тікелей қалпына келтіру практикасына көшу керек.

АҚШ. Заманауи әлемде АҚШ-та қоршаған ортаны басқару және қоршаған ортаны қорғау саласындағы мәселелерді шешудің ең оңтайландырылған құқықтық тетіктерінің бірі бар.

Біріншіден, Америка Құрама Штаттары шығындардың құнын өтеу түрінен «натуралды» формаға көшті.

1990 жылдары АҚШ-тағы экологиялық залалды есептеу үшін экожүйелер құнының жоғалуын экологиялық құқық бұзушыдан өндіріп, бұзылған экожүйелерді қалпына келтіру үшін қолданылуы керек ақша сомасына аудару тәсілін қолданды. Мұндай нарықтық емес зиянды бағалаудың қиындығы 1990-шы жылдардың аяғында бұзылған экожүйелердің қызметтері мен адамдар үшін және табиғи функцияларды орындау үшін қалпына келтірілген немесе жаңадан құрылған экожүйелердің қызметтері арасындағы эквивалентті табуға көшуге әкелді. Бастапқыда бұл әдіс бұзылған және қалпына келтірілген мекендейтін жерлердің эквиваленттілігін талдауға қатысты болды. Кейде бұл тәсіл "ресурс үшін ресурс" эквиваленті деп аталады[3].

Бұзылған экожүйелерді қалпына келтіру ақшалай шығындар көлеміне қарамастан ақша бірліктерінде емес, тіршілік ету ортасын қалпына келтіру бірліктерінде жүргізілді. Міндет - жоғалған экожүйені қалпына келтіру келтірілген экологиялық залал үшін өтем ретінде.

Екіншіден, табиғи ресурстарды пайдаланушыларға әсер ету үшін әкімшілік құралдарды қолданғанның өзінде экономикалық ынталандырулар қолданылуы мүмкін. Осылайша, АҚШ-та әкімшілік экологиялық айыппұлдардың мөлшері 2 аспект бойынша анықталады:

- 1) экологиялық ережелерді бұзудың ауырлығы;

2) экологиялық заңнаманы сақтамау нәтижесінде қоршаған ортаны бұзушының алған пайда мөлшері.

Сонымен қатар, егер қоршаған ортаны бұзушы табиғат қорғау органдары белгілеген 9 шарттың барлығын немесе белгіленген бөлігін орындайтын болса, келесі жеңілдіктер қолданылады: бірінші критерий бойынша төлемдер алынбайды немесе 75% -ға азайтылады, қылмыстық қудалау және аудиторлық тексерудің есебін талап ету болмайды, алынған пайданы алып қою мөлшері қоршаған ортаны қорғау органының қалауы бойынша жүзеге асырылады.

Экономикалық тетіктің бірінші типінен экологиялық таза өнім шығаратын өндірістер мен қызмет түрлерін дамытуға бағытталған екіншісіне көшуді жүзеге асыру қажет. Бұл механизмде нарықтық құралдардың рөлі зор. Қазақстанда қабылданған "жасыл" экономикаға көшу тұжырымдамасы негізінде өндірістің энергия жұмсалуды азайтуды, баламалы энергетиканы дамытуды, әрбір экологиялық маңызы бар шешім үшін мемлекеттің, бизнес-қауымдастықтардың және азаматтық қоғамның әлеуметтік жауапкершілігін, неғұрлым тиімді, инновациялық экологиялық технологияларға инвестицияларды көздейтін тетікті енгізуді көздейді.

Осындай нарықтық құралдардың бірі экологиялық кәсіпкерлік, оны экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің қаржылық құралы ретінде қарастырамыз.

Экологиялық кәсіпкерлік келесі бағытта дами алады: өндіріс пен тұтыну қалдықтарын өңдеу; қалдықтарды жою; баламалы отын ретінде қалдықтарды пайдалану; Қазақстан Республикасындағы экологиялық туризм және т.б.

Мысалы, экологиялық туризм өте перспективалы және арзан болып. Туризм индустриясы басқа экономикалық секторларға қарағанда күшті мультипликаторлық әсерге ие.

Сонымен, экологиялық зиянды өтеу екі жолмен орындалуы керек. Басымдық экологиялық зиянды өтеудің табиғи (натуралды) нысанына берілуі тиіс. Екінші әдіс - "экологиялық" арнайы шоттарға тікелей жіберілетін ақшалай өтемақы. Осы мақсатта бұл мәселе бойынша шет мемлекеттердің оң нәтижелі тәжірибесін қолдану қажет.

АҚШ. АҚШ-та оң экономикалық ынталандырудың бір тәсілі-арнайы банктік несиелеу жүйесі. Осылайша, АҚШ-та 1998 жылдан бері жұмыс істеп келе жатқан ұлттық экокомпенсациялық депозиттеу қауымдастығы (National mitigation banking association) құрылды, оған "экобанкирлер" кіреді – қараусыз қалған сулы-батпақты алқаптардың учаскелерін сатып алатын, оларды қайта құратын және олардың ұзақ мерзімді жұмыс істеуіне кепілдік беретін және басқа сулы-батпақты алқапта экономикалық қызметті бастағысы келетіндерге (және сол арқылы оның экожүйесін бұзатын) экокредиттер береді (сатады). Мұндай кредитті сатып алып, шаруашылық иесі оны шаруашылық қызметке рұқсат алу үшін жергілікті табиғат қорғау органына ұсынады, оған қосымша экологиялық-қалпына келтіру жұмыстарын жүргізудің қажеті жоқ [4].

Бұл тәжірибені Қазақстан Республикасында енгізуге болады және бастапқы кезеңде ел мақсаты экологиялық іс-шараларға кредиттер беру болатын кредиттік ұйымдар құруға қолдау көрсетуге тиіс.

Үндістан. Табиғат пайдаланушылардың экологиялық тұрақтылығына байланысты банк пайызының рейтингін енгізуге болады. Экологиялық қауіпті өндірістерді ығыстыру құралы ретінде осындай рейтингтің тиімділігінің мысалы ретінде Үндістандағы Union Carbide Corporation (UCC) компаниясының химиялық зауытындағы апат оқиғасы болып табылады, содан кейін осы корпорацияның барлық кәсіпорындары және әртүрлі бөліктерде Банктер әлемді экологиялық сенімсіз болғандықтан айтарлықтай жоғары пайызға аударды, бұл фирманы іс жүзінде бұзды.

Union Carbide компаниясының зауыты сол кезде танылған севин инсектицидін (карбарил, 1-нафтил-N-метилкарбамат) өндірді. Бұл пестицид көміртегі тетрахлориді саласындағы α -нафтолмен метилизоцианат реакциясы арқылы жасалады. Метилизоцианат зауытта жартылай жерге қазылған үш контейнерде сақталды, олардың әрқайсысы 60 000

литр сұйықтықты айналдыра алады. Апаттың нақты себебі зауыттық резервуарда қайнау температурасынан (39 °С) жоғары қызған метилизоцианат буларының апаттық шығуы болды, бұл қысымның жоғарылауына және апаттық клапанның жарылуына әкелді.

Осы қайғылы жағдайға жауап беретін Union Carbide 1987 жылы соттан тыс реттеу аясында апат құрбандарына кейінгі сот істерінен бас тарту үшін 470 миллион доллар төледі. 2010 жылғы 7 маусымда Үнді соты Union Carbide компаниясының Үнді бөлімшесінің бұрынғы жеті басқарушысын адам өліміне әкеп соққан немқұрайдылыққа кінәлі деп қабылдады. Сотталғандар екі жылға бас бостандығынан айырылып, 100 мың рупий (шамамен 2100 доллар) айыппұл салынды. "Union Carbide Corporation (UCC)" компаниясы Үндістандағы қайғылы оқиғадан кейін өзінің іскерлік беделін жоғалтып алды, ол осы корпорацияның барлық кәсіпорындары үшін банктік қарыз бойынша пайыздардың өсуіне сенді[5].

Қазақстан Республикасының салық заңнамасына осындай жүйе бұрыннан қолданылып келе жатқан Жапония, АҚШ, ГФР сияқты елдердің үлгісі бойынша амортизациялық аударымдар нормалары бөлігіне түзетулер енгізген жөн. "Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы" Қазақстан Республикасының Кодексінде (Салық кодексі) 120-бапта мұнай-газ өндіру машиналары мен жабдықтарынан, компьютерлер мен ақпаратты өндеуге арналған жабдықтардан басқа, машиналар мен жабдықтар үшін амортизацияның шекті нормасы 25% - дан аспайды деп белгіленген. Бұл тазарту қондырғыларына да қатысты. Алайда, шет мемлекеттердің тәжірибесі бойынша табиғатты қорғау іс-шараларын жүзеге асыру кезінде қолдауды қажет ететін шағын және орта кәсіпорындар қызметтің бірінші жылында табиғатты қорғау мақсатындағы негізгі қорларды 50% есептен шығаруды ұсынуы мүмкін.

Позитивті мотиваторлардың барлық спектрі теріс ынталандыру әдістеріне қарағанда позитивті ынталандыру әдістеріне қарсы "орам" жүзеге асырылуы үшін қоршаған ортаны қорғауды экономикалық реттеу механизміне қатысуы керек.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. United Nations Environment Programme. – UNEP, 2017. – [Electronic resource]: http://www.unesco.org/education/nfsunesco/pdf/RIO_E.PDF
2. National mitigation banking association <http://www.mitigationbanking.org/>
3. Broughton, Edward. The Bhopal disaster and its aftermath: a review //Environmental Health: A Global Access Science Source 2005, 4:6 doi:10.1186/1476-069X-4-6.
4. R.A. Perelet. Payments for Negative Environmental Impacts by Industry: Current Status and Trends /Final Technical Report. Cluster 9. Environmental pollution charges. July 2009. Pp.38-50 /Final Report_ENG1. PDF
5. Сергеева Т.К. Экологический туризм. – М.: Финансы и статистика, 2004. с. 48

АДМИНИСТРАТИВНЫЕ ПРОЦЕДУРЫ В СФЕРЕ НЕДРОПОЛЬЗОВАНИЯ В СВЕТЕ ПРИНЯТИЯ НОВОГО АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОЦЕДУРНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ОМАРОВА Б.А.

кандидат юридических наук, ведущий научный сотрудник Центра правового мониторинга Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан, Нур-Султан

Аннотация. Административные процедуры в сфере недропользования в наибольшей степени должны отвечать всем предъявленным к ним новым требованиям. Недропользование в Казахстане играет важную роль в формировании экономики страны, которая носит в большей части сырьевой характер. Естественно, сфера недропользования является наиболее привлекательной для иностранных инвестиций. Вместе с тем, иностранный инвестор должен быть уверен в защите своих прав, в особенности в споре с государственным органом. В статье речь идет о видах административных процедур в сфере недропользования, принципах, которые должны соблюдаться при административной процедуре в соответствии с новыми стандартами, предусмотренными АППК РК.